

kort & krachtig

leesvoer

Vonk

Met ingang van dit *Moer*-nummer zullen we regelmatig aandacht besteden aan de inhoud van *Vonk*, het tijdschrift van VON-België.

Vonk 17 (1987), 1

In het eerste nummer van de huidige jaargang van *Vonk* vinden we drie artikelen op het vlak van leesvaardigheidsonderwijs, één over de tekstverwerker als hulpmiddel bij schrijfonderwijs en één over het werken met een speciale krant voor mensen die moeite hebben met lezen. Gerard Westhoff stelt in zijn artikel 'Leesvaardigheidstraining. Doel, handelingsstructuur en leeractiviteiten' vast, dat er in de praktijk van het onderwijs nogal wat onvrede heerst met betrekking tot de vorm en het rendement van leesvaardigheidstraining. Werken volgens alternatieve methodieken levert niet echt iets op: docenten moeten eerst meer weten over de achtergrond, zin en functie van wat zij hun leerlingen vragen. Westhoff probeert daar met dit artikel een bijdrage aan te leveren. Hij behandelt daartoe de volgende vragen:

- 1 Wat moet de leerling eigenlijk leren? (doelstellingsbepaling)
- 2 Wat is dat eigenlijk voor gedrag? Wat doet een leerling die dat gedrag vertoont eigenlijk precies? (analyse van de handelingsstructuur)
- 3 Wat is er bekend over hoe je zoiets leert? (leertheorie)

In aansluiting op het theoretisch artikel van Westhoff geeft Albert du Mont in 'Sjabloonlezen. Een techniek in voorspellend diagonaal-lezen van zakelijke teksten' een praktische uitwerking voor het voortgezet onderwijs.

Een tweede praktisch artikel dat aansluit bij de leertheorie zoals beschreven door Westhoff, is 'De leesbril veranderen' van Willy Delcart. Hij beschrijft een aantal uitgewerkte lessen rond een fictieve en een referentiële tekst voor de hogere klassen van het basisonderwijs.

Paul Cuvelier beschrijft in 'Tekstverwerken in de schrijfles. Ervaringen met een no-nonsense-aanpak' een cursus 'zakelijk schrijven', waarbij de tekstverwerker als hulpmiddel werd ingeschakeld. Het ging daarbij om de volgende deelvaardigheden: tekst in alinea's verdelen, feiten toevoegen, combineren, bestaande (slechte) teksten bewerken, individuele tekstredactie. De mogelijkheden en grenzen van de methode worden in dit artikel op een rijtje gezet.

Het laatste artikel van dit nummer van *Vonk* is van de hand van Mia Dekeersmaeker: 'Wablieft. Driewekelijkse krant'. *Wablieft* is een actualiteitskrant van 'Alfabetisering Vlaanderen', bedoeld voor iedereen die moeite heeft met lezen. Zoals de redactie zelf zegt: 'De gewone krant is dikwijls te moeilijk. In *Wablieft* vind je het nieuws kort en eenvoudig.' Mia Dekeersmaeker werkt ermee in de hoogste klassen van het (lager/middelbaar) beroepsonderwijs tijdens taal-, reken- en actualiteitslessen. In dit artikel geeft ze nadere informatie over *Wablieft* en demonstreert ze aan de hand van een aantal krante-artikeltjes een aantal concrete toepassingsmogelijkheden in de klas.

Verder in deze *Vonk* boekbesprekingen, onder andere van *Jeugd en televisie* van Guido Beheydt en van *Orde. Een leidraad voor leraren* van Jan Griffioen c.s.

Vonk 17 (1987), 2

Het eerste artikel van dit nummer is getiteld "'En leren ze daar ook lezen, mijnheer?'" Het aanvankelijk leesonderwijs in De Buurt, een methodeschool' en is geschreven door Chris Claeys en Marc Decler. De Buurt is een school, waar 'probleemoplossend project-onderwijs' centraal staat. Voor het aanvankelijk leesonderwijs gaat men daar uit van de stelling van P. Freire, dat lezen (en schrijven) de lerenden in staat stelt hun eigen historische en sociale situatie te objectiveren. Omdat de

bestaande leesmethodes niet aan die visie beantwoorden, heeft een werkgroep van De Buurt een eigen methode ontwikkeld. Deze vertrekt van 'globaalzinnen' die gedistilleerd worden uit een groepsgesprek over een concrete gebeurtenis.

Roger Van Hul stelt in 'Sprakkunst ...! of ? ... Of taalbeschouwing?' dat het traditionele spraakkunstonderwijs niet afgeschaft moet worden. Wel opteert hij voor een reductie, een andere didactische aanpak en een nadere plaatsbepaling.

In 'Classificeren' besteedt Arnold De Schrijver aandacht aan een door hem ontwikkelde lessenreeks die als doel heeft leerlingen in het voortgezet onderwijs te leren classificeringen in teksten te herkennen en te expliciteren. Hij beschrijft achtereenvolgens zijn uitgangspunten (leerdoel, handelingsstructuur, onderwijsleerproces, evaluatie), de lessenreeks zelf (doelstellingen, werkvormen, inhoud en duur) en het resultaat ervan.

Onder de titel 'Al spelenderwijs spelende wijs' brengt Vonk-redactielid Walter De Hert vervolgens verslag uit van een interview met een student van een nieuwe Vlaamse opleiding tot docent drama.

Het vijfde en laatste artikel van deze Vonk is 'Theater en basisschool' van Guy Bonne. Hierin wordt een overzicht gegeven van wat theater op de basisschool kan inhouden: 1. een didactisch of pedagogisch hulpmiddel met een sociale en/of cognitieve functie; 2. een toneelvoorstelling van de kinderen op basis van een bestaand stuk of geïmproviseerd; 3. een toneelvoorstelling van een professioneel kindertheater.

Boekbesprekingen in deze Vonk van de Aula-pocket *Onze veranderende taal* van J. Daan e.a., van *Taal. Bulkboekbijlage najaar 1986* van D. Paulissen e.a., van *Natuurlijk leert een kind lezen* (TOP-reeks nr. 3) en van Gert Rijlaarsdam's dissertatie *Effecten van leerlingrespons op aspecten van stelvaardigheid*.

Leren interviewen

Een HBO-methode voor het mondeling verzamelen van informatie

Als docente 'communicatieve vaardigheden' bij een HBO-instelling schreef Marian Hulshof de tekst van deze uitgave aanvankelijk als dictaat voor studenten. Het boek is gericht op HBO-studenten. Het is een hulpmiddel om het

interviewen te leren hanteren als instrument om gegevens voor een onderzoek te verzamelen. Het doel is zowel inzicht te bieden in interview-situaties als aanwijzingen te geven hoe je met die situaties kunt omgaan om bruikbare antwoorden te verkrijgen. Voorop staat de praktische bruikbaarheid van het interview. De inzichten worden dan ook met veel voorbeelden duidelijk gemaakt.

M. Hulshof *Leren interviewen*

ISBN 90 01417 607. Prijs f 15,—.

Wolters-Noordhoff, Postbus 58, 9700 MB Groningen.

Wie en Wat

in de Neerlandistiek in Nederland en België

Alweer de achtste uitgave van deze brochure, uitgegeven door de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek.

Je vindt hierin een overzicht van instituten, nuttige adressen, tijdschriften en instellingen en organisaties die actief zijn op het gebied van de Nederlandse taal en letteren.

Bestellingen: Storting van f 5,— op gironummer 3314917 t.n.v. de IVN te Den Haag onder vermelding van 'Wie en Wat'.

IVN, Postbus 84069, 2508 AB 's-Gravenhage.

N. Luyten & M. Stevens

Gedichten doorzien.

Kinderen leren poëzie lezen

Het is de auteurs in dit 150 bladzijden tellende boekje duidelijk om meer te doen dan 'versjes'. Zij willen kinderen — wat zij noemen — 'betere' poëzie geven: gedichten waarin iemand zijn diepere kijk op het leven geeft. Die gedichten kun je ze niet zomaar laten lezen. We moeten kinderen leren andere brillen op de neus te zetten om de wereld te bekijken. Pas dan zullen ze de gedichten doorzien, komen ze dicht bij poëzie en poëzie is uiteindelijk een middel om dicht bij de wereld te komen, om rijkere ervaringen op te doen.

Daarom moet volgens Luyten en Stevens (een pedagoog en een germanist) een zinvolle poëzie-ervaring voldoen aan voorwaarden. Belangrijk zijn: de keuze van de gedichten, het werken vanuit een totaalervaring, het binnen zinvolle thema's werken, die kunnen ingepast worden in de leefwereld van het kind en ook in die van volwassenen.

In het praktijkdeel zijn vier thema's opgeno-

men: regen, stad, bomen en kleuren. Elk thema bestaat uit een vooroefening (het leren kijken en voelen), het kijken en voelen zoals de dichter, het lezen en interpreteren van het gedicht en het werken met gedichten. De delen dienen niet slaafs gevolgd te worden. Zoekwerk wordt eenvoudig gemaakt door gebruik van andere lettertypes. De uitgebreide variatie in werkvormen vergroot het aantal kansen dat kinderen — maar zij niet alleen — eigen ervaringen leren blootleggen als lezer van een gedicht en met de ervaringen van de auteur. Kortom een heel bruikbaar handboek. Uitgave: Leuven/Amersfoort, Acco, 1986.

J. Taeldeman & H. Dewulf (red.)
Dialect, standaardtaal en maatschappij

In deze bundel zijn bijdragen opgenomen die in eerste versie ten gehore werden gebracht te Gent, ter gelegenheid van de vierde sociolinguïstendagen. Allereerst is er een aantal artikelen die het centrale thema van die samenkomst behandelen, met name de relatie tussen sociolinguïstiek en dialectologie (J. Daan, Kl. Matteier, C. van Bree, R. van Hout, C. Braecke, J. Sturm). Vooral de bijdrage van deze laatste is direct relevant voor moedertaalleraar: de auteur gaat immers dieper in op de vraag of/hoe de resultaten van het dialectologisch en sociolinguïstisch onderzoek hun weerslag hebben op de moedertaal didactiek in Nederland. Een tweede pakket bijdragen wordt gegroepeerd rond het thema 'standaardtaal en dialect in het Nederlands taalgebied'. Een aantal auteurs formuleert een antwoord op de vraag of het dialect achteruitgaat ten voordele van de standaardtaal (C. Hamans, H. Giesbers & Sj. Kroon, F. Hinkens, C. Hoppenbrouwers, J. Bultynck, J. van Schoor, J. Creten, K. Deprez). Twee bijdragen hebben betrekking op het Belgisch probleem van de interactie tussen Nederlands en Frans (R. Haest, G. Janssens). Tenslotte bevat deze bundel twee opstellen waarin de relatie taalgebruik/maatschappij vanuit een heel speciale invalshoek benaderd wordt (R. Rombouts analyseert conversatie met het oog op het ontdekken van de attitudes; R. van Bezooijen rapporteert over haar bevindingen met betrekking tot de relatie tussen stemkwaliteitskenmerken en het sociaal-geografisch profiel van de taalgebruikers).

Uitgave: Leuven/Amersfoort, Acco, 1985;

ISBN 90 334 1122 9; 240 blz.; 490 BF; f 25,—.

Anti-racisme en onderwijs

Bij de Anne Frank Stichting is het verslag verkrijgbaar van het internationale seminar over 'Anti-racisme en onderwijs', dat op 13 en 14 november 1986 in Driebergen plaatsvond. Het is een bundeling van de artikelen over het seminar, die ook in *Samenwijs* hebben gestaan. In totaal 16 blz. Eén exemplaar kost f 3,25; 2 ex. f 5,50; 3 ex. f 7,— en 4 ex. f 10,50 incl. verzendkosten.

Bestellingen door overmaking op postgiro 111964 van de Anne Frank Stichting te Amsterdam onder vermelding van: Verslag Seminar Anti-racisme en onderwijs.

Intercultureel onderwijs

Samen met het maartnummer van het *Basisbulletin* verzond het Informatiepunt Basisonderwijs (IPB) de brochure *Intercultureel onderwijs*. Wat is intercultureel onderwijs, hoe pak je het aan, op welke ondersteuning kun je rekenen en hoe kun je van ervaringen van collega's profiteren? Op deze vragen wil de brochure een antwoord geven. Het intercultureel maken van het onderwijs beïnvloedt het denken door de hele school heen, zo blijkt uit hoofdstuk een. In hoofdstuk twee komt de waarom-vraag aan de orde. 'Intercultureel onderwijs ... , geen vak apart' is de strekking van hoofdstuk drie. Hoofdstuk vier telt 14 pagina's met landelijke, provinciale, regionale en plaatselijke instellingen en instanties waar leerkrachten terecht kunnen met hun vragen of materiaal kunnen bestellen. De publikatie wordt afgesloten met een geannoteerde literatuurlijst van IPB-uitgaven op het gebied van intercultureel onderwijs.

Uitgave: IPB, Postbus 7888, 1008 AB Amsterdam.

Theo van Geffen & Frans Trommelen
Thematisch-cursorisch onderwijs.
Waarom, Wat en Hoe

Binnen het voorlopig onderwijsvoorrangsgebied Nijmegen deden medewerkers van de Nijmeegse onderwijsbegeleidingsdienst ervaring op met thematisch-cursorische werkwijzen. In dit praktijkboek zetten ze onderwijskundige over-

wegingen op een rijtje vanuit de Waarom-vraag. Bij de Hoe- en Wat-vragen komen inhoudelijke en organisatorische mogelijkheden aan de orde.

De eerste twee hoofdstukken behandelen de geschiedenis van thematisch-cursorisch onderwijs en de aansluiting ervan bij hoe kinderen leren. In hoofdstuk 3 komen de mogelijkheden en het belang van een thematische aanpak aan de orde. In de volgende hoofdstukken worden de zes stappen uitgewerkt, die noodzakelijk zijn bij de realisering van een thema:

1. themakeuze en themapanning, 2. vaststellen van de inhoud van een thema, 3. de harde kern en overige aandachtsgebieden, 4. het verzamelen van informatie, 5. onderwijskundige planning en organisatie, 6. evaluatie.

Vanuit hun ervaringen zijn de auteurs ervan overtuigd 'dat scholen in achterstandssituaties, die herkenbaarheid, nabijheid en samenhang in hun onderwijs willen brengen, *niet* om thematisch-cursorisch onderwijs heen kunnen'. Dit boek wil daarbij een handreiking zijn.

Uitgave: SAD Nijmegen; prijs f 17,50 + f 6,50 portokosten. Bestellen door overmaking van het totaalbedrag op bankrekening 45 30 38 344 van de AMRO-bank te Nijmegen (gironr: 848700).

J. de Jong (red.)

Psycholinguïstiek in de praktijk

Deze bundel geeft een beeld van 'een jonge, toegepaste wetenschap die haar taalkundige afkomst niet verloochent', aldus de achterflap. De psycholinguïstiek zoekt naar een synthese tussen taalwetenschap en taalpsychologie. Het interdisciplinaire karakter van deze wetenschap krijgt in dit boek gestalte in de verschillende bijdragen van diverse auteurs.

De eerste twee hoofdstukken zijn algemene, inleidende artikelen over de historische ontwikkeling van de psycholinguïstiek en haar relatie met de praktijk van taalonderwijs en taaltherapie.

De volgende hoofdstukken belichten diverse deelaspecten van de psycholinguïstiek: het leesonderwijs aan moeilijk lezende kinderen, materiaalontwikkeling voor het tweede-taalonderwijs, een communicatiesysteem voor dove kinderen, taalontwikkelingsstoornissen, het gebruik van testen en methodes voor spontane taalanalyse, en tenslotte de relatie tussen afasie en linguïstiek. Alle hoofdstukken

zijn voorzien van een uitgebreide literatuurlijst. Het boek is een bewerking van de voordrachten die gehouden zijn tijdens het symposium 'Werken aan Taal', dat in februari 1986 plaatsvond op initiatief van het Werkverband Amsterdamse Psycholinguïsten.

Uitgave: Leuven/Amersfoort, Acco, 1987.

Krante-lespakket

voor alle Utrechtse docentenopleidingen

Het *Utrechts Nieuwsblad* heeft in samenwerking met de Stichting Krant in de Klas (KIK) een zogenaamd 'KIK-lespakket' samengesteld en dit bij wijze van experiment verstrekt aan de bibliotheken van pedagogische academies en lerarenopleidingen in de regio Utrecht. Ook bij de Schooldienst van de openbare bibliotheek aan de Oude Gracht in Utrecht wordt een dergelijk pakket uitgeleend. Getracht wordt om zo de aankomende leraren in een vroeg stadium kennis te laten maken met het gebruik van de krant in de klas. Om hen daarbij behulpzaam te zijn kunnen zij gebruik maken van het KIK-pakket, dat onder meer bestaat uit lesmateriaal en documentatie over de krant.

Het leesonderwijs op basisscholen en voortgezet onderwijs is sterk gebaat bij het gebruik van de krant. Vanuit deze gedachte probeert de Stichting KIK, samen met de dagbladen, het onderwijs met de krant te bevorderen. Indien aankomende leraren gestimuleerd worden een lessenserie of lesplan op te zetten over de krant, zal op den duur de krant als vast onderdeel bij Nederlands, maatschappijleer en andere vakken opgenomen worden. Het KIK-pakket biedt de helpende hand bij het voorbereiden van een les met de krant.

Het pakket omvat lesboeken, aangepast aan de verschillende onderwijsniveaus, persmateriaal, bestaande uit een gemonteerde krantepagina, persfoto en drukplaat en een diaserie over de krant. Dit alles wordt uiteengezet in de pakkethandleiding waarin ook de service-mogelijkheden van het *Utrechts Nieuwsblad*, zoals rondleidingen en video-uitleen, vermeld worden.

Dit experiment wordt begeleid door Marielle Osté, studente Nederlands aan de RUU, die voor het *Utrechts Nieuwsblad* deze praktijkopdracht heeft uitgevoerd in het kader van haar afstudeerrichting taalbeheersing. Door een enquête die deel uitmaakt van het KIK-

lespakket, zal eind juni bekend zijn hoe het project door leraren en studenten ontvangen is.

Voor meer informatie over opzet en inhoud van het KIK-lespakket kunt u contact opnemen met de afdeling P.R. en Reclame van het *Utrechts Nieuwsblad* in Houten, tel. 03403 — 99221.

Lezen volgens de taakverdelende methode
Nieuwe leesmethode voor het motiveren van leeszwakke kinderen

Centraal in deze praktijkbeschrijving staat het lezen volgens de taakverdelende methode. Bij de taakverdelende methode gaat het er om, zoveel mogelijk kinderen te motiveren tot het verwerken van een tekst — vooral de leeszwakke.

Na de tekst een dag van tevoren gelezen te hebben, gaan de leerlingen in verschillende groepen aan de slag. In een voorleesgroep, een moeilijke-woordengroep, een tekstvragen-groep, een denkvragengroep en een toneel-groep wordt dezelfde tekst telkens op een andere manier benaderd. De kinderen moeten samen de juiste antwoorden vinden op vragen en deze antwoorden ook beargumenteren. Dit is vooral voor leeszwakke kinderen heel motiverend en leerzaam. Hun positieve inbreng telt, niet hun lage prestaties. Zij worden ook op andere vaardigheden dan alleen hun leesvaardigheid aangesproken. Allerlei leesvormen komen in één les aan bod: technisch, begrijpend, studerend en voordrachtslezen. Gebleken is dat kinderen het heel leuk vinden om op deze veelzijdige manier met lezen bezig te zijn.

Lezen volgens de taakverdelende methode richt zich op combinatiegroepen 6, 7 en 8 en beschrijft de ervaringen met deze vorm van leesonderwijs van een basisschool in Vriezenveen. Verder bevat de publikatie een tiental voorbeeldlessen, waarmee leerkrachten in het basisonderwijs zo aan de slag kunnen gaan. Als visuele ondersteuning is bij de SLO een videoband verkrijgbaar, die de werkwijze rond deze leesmethode in beeld brengt. Bestellen, zowel telefonisch als schriftelijk bij de afdeling Verkoop van de SLO, Postbus

2041, 7500 CA Enschede, tel. 053 — 840305, onder vermelding van bestelnummer C.512.4922; prijs f 25,—. De videoband is verkrijgbaar op VHS, Philips 2000, Betamax en U-Matic; bestellingen via het SLO-secretariaat Basisonderwijs, tel. 053 — 840471. Voor meer informatie over deze publikatie kunt u zich wenden tot de afdeling Voorlichting, tel. 053 — 840500.

Synopsis referente al material confeccionado para OETC (Ensenanza de la Lengua y Cultura Propias)

Deze (Spaanstalige) brochure biedt een overzicht van leermiddelen die ontwikkeld zijn ten behoeve van Spaanse kinderen op de Nederlandse basisschool in het kader van onderwijs in eigen taal en cultuur. Voor Spaanse leerkrachten OETC is het een wegwijzer om onderwijsleermiddelen te kiezen.

De materialen die behandeld worden, zijn overwegend ontwikkeld door het Spaanse Bureau voor Onderwijs, de Schooladviesdienst van Rotterdam en het Bureau Onderwijsvoorrang van de gemeente Dordrecht. Richt het ene materiaal zich op kleuters, het andere is juist geschikt voor kinderen van de midden- en bovenbouw. Andere materialen die onder de loep worden genomen zijn bijvoorbeeld een programma voor auditieve discriminatie in de eigen taal, en twee tijdschriften voor kinderen die Spaans leren. Al het materiaal is geanalyseerd op doelstellingen, werkvormen en leerinhouden. Een praktijkvoorbeeld laat zien hoe zelf materiaal ontwikkeld kan worden.

Om Nederlandse leerkrachten inzicht te bieden in de onderwijsleermaterialen die hun Spaanse collega's ter beschikking staan, is een samenvatting van de Spaanse tekst in het Nederlands opgenomen.

De brochure kost f 22,05 en is onder vermelding van bestelnummer 1.601.4755 zowel schriftelijk als telefonisch te bestellen bij de afdeling Verkoop van de SLO, Postbus 2041, 7500 CA Enschede, tel. 053 — 840305. Voor meer informatie over deze uitgave kunt u zich wenden tot de afdeling Voorlichting, tel. 053 — 840500.